

LÜGANUSE VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2024-2028

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Toimekeskkonna ülevaade	3
2. Põhitegevuse prognoos	6
3. Investeerimis- ja finantseerimistegevus	10
4. Arvestusüksus ja finantsdistsipliin	12

Lisa 1

Tabel 1 Kohaliku omavalitsuse strateegia vorm

Tabel 2 Kohaliku omavalitsuse investeeringud

Tabel 3 Arvestusüksuse strateegia vorm

Sissejuhatus

Lüganuse valla eelarvestrateegia on omavalitsuse 2024-2028 aasta eesmärkidega finantsprognosis, mis esitab tegevustulud, tegevuskulud, investeeringud ja finantseerimistegevuse ning nendest lähtuvad rahavood. Eelarvestrateegia annab ülevaate Lüganuse valla arvestusüksuse finantsseisust, prognoosib tuleviku rahavoogude kujunemist, sätestab finantsdistsipliini tagamise meetmed ja esitab võimalikud riskistsenaariumid ehk võimaldab teha otsuseid arengu kavandamisel.

Eelarvestrateegia koostamise vajadus on määratud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37 lg 1. Vastavalt seaduse § 37² lg 1 kinnitab vallavolikogu eelarvestrateegia määrusega.

Eelarvestrateegia esitab andmed Kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduse (KOF) nõutud koosseisus ja kujul. Eelarvestrateegia vaadatakse üle iga-aastaselt ja kinnitatakse volikogu poolt esitamiseks rahandusministeeriumile.

1. Toimekeskkonna ülevaade

Tingimused majanduse kasvule pöördumiseks on paranenud. Eesti majandus on kahanenud kaks järjestikust aastat, mis on varasemate langustega võrreldes pikem ja vindavam. Selle on tinginud üksteist võimendanud takistuste kuhjumine, mille osas on praeguseks siiski juba näha leevenemist või on leevenemine lähiajal suure tõenäosusega juhtumas. Majandusaktiivsuse tõusule aitavad kaasa toormete ja energiakandjate hinnalangus varasematelt kõrgtasemetelt, tarneprobleemide vähenemine, euro soodsam vahetuskurs, aeglaseks muutunud hinnatõus ning oodatav Euroopa Keskpanka intressimäärade alanemine. Majandus pöördub 2024. aasta lõpus kasvule, kuid on aasta kokkuvõttes siiski 1-protsendilises languses. Järgmisel paaril aastal on reaalne majanduskasv 3 protsendi lähedal ja seda toetab olukorra paranemine nii tööstus-, ehitus- kui ka teenuste sektoris.

Majandusaktiivsus suureneb, kuid aegamisi. Energiakriisi mõjude hääbumine ja inflatsiooni aeglustumine suurendab inimeste ostujõudu Eestis. Samad tegurid parandavad tarbijate ostujõudu ka välisriikides, mis annab olulise panuse tugevalt kannatada saanud ekspordivõimaluste paranemisse. Ekspordi jõulisemat taastumist võib oodata järgmisel aastal.

Aeglustunud hinnatõus vähendab palgatõusurvet, tööjõukulude osakaal on paisunud kõrgeks. Palgakasv püsis kiirena kogu 2023 aasta jooksul, ulatudes 11,5%ni, mis oli sama tempo, kui aasta varem. Kui 2022. aastal oli palgakasvu veduriks erasektor, siis 2023. aastal rollid vahetusid ning sissetulekute tõus oli kiirem valitsemissektoris, seda valimiste eel tehtud kuluotsuste tõttu. Inflatsioonisurve vähenemise ning käibekasvude aeglustumise tõttu rauges erasektori palgakasv eelmise aasta jooksul ning jõudis suve alguseks 6-7% lähedale. Prognoosi kohaselt aeglustub palgakasv veelgi, ulatudes käesoleva aasta teises pooles veidi üle 5%. Vaatamata nõrgale majanduskonjunkturile hoiab palgasurveid tööjõupuudus ning mõõdukas inflatsioonitempo. Alates 2025. aastast püsib palgakasv nominaalse majanduskasvuga võrreldavas tempos ehk 5% läheduses.

Inflatsiooni madaltase jäi aasta esimesse poelde. Välis- ja sisemaised tegurid, aga ka maksumeedmed toovad kaasa mõningase hinnatõusu kiirenemise järgmisel aastal. Aasta esimest poolt iseloomustanud inflatsiooni aeglustumise trend on nüüdseks läbi saanud,

inflatsiooni 2,5%ne madaltase jäi juunikuusse. Sügiskuudel võib oodata tarbijahindade tõusu kiirenemist tulenevalt energiahindade languse taandumisest, oodatava majanduse elavnemisega kaasneva mõjuga ning osade toidutoormete kallinemisest välisturgudel. 2024. aasta kokkuvõttes tõusevad tarbijahinnad 3,8%. 2025. aastal toob automaksu lisandumine kaasa inflatsiooni ajutise kiirenemise, ulatudes 4,2%. Alates 2026.aastast stabiliseerub inflatsioon 2% juures.

Tööturu seis on rahuldav, tööpuudus stabiliseerus aastatagusel tasemel. Töötukassa andmetel oli registreeritud töötuse määr suvekuudel 7,2% lähedal ehk marginaalselt madalam, kui eelmisel suvel. Töökohtade arvu langus on sügavaim tööstuses ja ehituses, kes kannatavad Põhjamaade kinnisvaraturu languse ning kerkinud intressimäärade tõttu. Samuti on seis kehv veonduses ja laonduses. Töökohtade arv on tõsus tervishoiu ja hariduse valdkonnas ning samuti majutuses ja toidlustuses, finantsvahenduses ning avalikus halduses. Töötajate arvu kasvu ootus on edasi lükkunud 2025. aasta keskpaika. Tööpuuduse tipp võiks jääda käesoleva aasta lõppu. Ettevõtete ootused nii kasvuväljavaatele kui ka uute töötajate palkamisele on viimastel kuudel veidi parenenud, kuid jäävad ajaloolises võrdluses endiselt madalaks, mistõttu ootame käesoleva aasta lõpus tööpuuduse väikest kasvu. Seega kui majanduskasv hakkab taastuma aasta teisest poolest, siis võib hõive suurenemist oodata viitajaga ehk alles 2025. aasta keskel. Pikemaajaliselt piirab edasist hõive kasvu juba praegu kõrge osalusmäär ning tööjõu nappus. Seetõttu ei prognoosi alates 2027. aastast märkimisväärset töötajate arvu kasvu. Tööpuudus stabiliseerub prognoosiperioodi lõpuks oma normaaltasemele 6% lähedusse.

Tabel 1 Majandusnäitajate prognoos (Rahandusministeerium, suvi 2024)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
SKP reaalkasv	-3,0%	-1,0%	3,3%	3,0%	2,5%	2,5%
Tarbijahinnaindeks	9,2%	3,8%	4,2%	2,2%	2,0%	2,0%
Hõive kasv	2,5%	0,0%	0,2%	0,6%	0,0%	0,0%
Tööpuudus	6,4%	7,7%	7,5%	6,3%	6,3%	6,3%
Palgakasv	11,5%	6,4%	4,6%	5,0%	4,8%	4,6%
Eesti keskmine palk €	1833	1951	2040	2141	2244	2347

Lüganuse valla järgnevate aastate kõiki eesmärke ja tegevusi läbivad arengufookused on lapsed, noored, pered ning kaasav ja kaasaegne juhtimine. Kiirelt väheneva ning vananeva rahvastikuga piirkonnas on esmatähtis keskenduda tänaste ning ka tulevaste valla laste, noorte ja perede heaolu tagamisele. Seejuures ei tähenda fookuse seadmine lastele, noortele ja peredele, et vald ei hooliks eakamast elanikkonnast. Selleks, et noored inimesed tahaksid Lüganuse valda elama jääda või siia mujalt kolida, on oluline tagada neile atraktiivne ja loodust väärtustav elukeskkond, heal tasemel avalikud teenused ning mitmekesised võimalused vaba aja veetmiseks. Soodustamaks seda, et vald saaks areneda sihtgrupile atraktiivseks elupaigaks on oluline valla kaasav ja kaasaegne juhtimine. Valla asutuste juhtimine peab olema tõhus, avatud ning kogukonda arvestav.

Valla järgnevate aastate finantsvõimekuse kujunemisel mängivad võtmerolli eelkõige järgnevad tegurid:

1) Elanike arvu kiire vähenemine ja vananemine

Lähimal kümnendil väheneb seniste trendide jätkumisel valla elanike arv ligi 20%, seejuures tõuseb aga oluliselt eakate osakaal ning langeb nii laste kui ka tööealiste oma. Seega peab valla arengute üks olulisi fookuseid olema hea tervikliku elukeskkonna loomine noortele ja peredele, mis võimaldaks kasvõi mõnevõrra pidurdada väljarännet ning teisalt saada ka uusi elanikke. Hea elukeskkonna tutvustamisel on omakorda oluline järjepidev valla ja kogu piirkonna mainekujundus.

2) Avalike teenuste optimaalne korraldamine

Elanike arvu kiire vähenemine ning vananemine mõjutab valla tulubaasi (kasvav surve maksumaksjatele) aga samas ka nõudlust vallas pakutavate avalike teenuste järgi. Lisaks koolivõrgu korrastamisele, tuleb kaaluda ka muude avalikke teenuseid osutavate asutuste ühendamist, kinnisvara optimeerimist ning tegevuse tõhustamist.

3) Potentsiaali rakendamine rahvusvahelise puhke- ja seikluspiirkonnana

Lüganuse valla turismipotentsiaal on ainulaadne, võimalusi pakub nii tehismaastik kui ka looduslik keskkond. Kiviõli linnapiirile põlevkivi töötlemise tulemusena tekkinud aherainemäele on loodud ainulaadne külastusatraktsioon Kiviõli Seikluskeskus, endise Aidu karjääri aladel on loodud atraktsioon Aidu Veemaa ning arenemas on ka mereäärne rannaala koos sadamaga. Ehk olemas on rahvusvahelise potentsiaaliga külastusobjektid. Potentsiaali realiseerimiseks on valla poolt vajalik nii taristu arendamine, Kiviõli linna avaliku ruumi kaasajastamine, koostöö objektide arendajate ja arendusorganisatsioonidega jms.

4) Hea elu-, tööstus/ettevõtlus- ja külastuskeskkonna kombineerimine

Lüganuse valla üheks teravamaks väljakutseks on põlevkivi kaevandamise ja töötlemise tulemusena tekkinud keskkonnamõjude leevendamine. Ühelt poolt on oluline endiste kaevandus- ja karjäärialade taaskasutusele võtmine, teisalt ka kaevandamise tulemusena tekkinud taristuprobleemide lahendamine koostöös arendajatega. Eraldi teemaks on uute võimalike kaevanduste lisandumine piirkonda, mis võiks kaasa tuua suures mahus töökohti, samas aga ka arvestavat mõju keskkonnale.

Elukeskkonna tasakaalustatud arenguks on vajalik tagada olukord, kus saaksid edukalt tegutseda nii keskkonnasõbralikud tööstusettevõtted kui ka turismiettevõtted. Samuti ettevõtluskeskkonna pidev mitmekesistamine ning uute ettevõtlust mõjutavate arendusprojektide realiseerimine. Nii tänaste elanike, potentsiaalsete tulijate kui ka külastajate jaoks on võtmetähtsusega aga hea ning turvalise looduskeskkonna säilimine.

2. Põhitegevuse prognoos

Põhitegevuse tuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFIS-i regulatsioonist järgmisi tulusid: 1) maksutulud; 2) tulud kaupade ja teenuste müügist; 3) saadavad toetused; 4) muud tegevustulud.

Lüganuse valla 2024 eelarve põhitegevuse tulud on u 13,8 miljonit eurot ja põhitegevuse kulud 13,3 miljonit eurot, st põhitegevuse tuleml on 498 tuhat eurot.

Maksutulud moodustavad 58,3% eelarve tuludest, toetusfondi eraldis on 1,3 miljonit ja tasandusfondi eraldis ligi 2,1 miljonit eurot. Kaevandamisõiguse tasu, laekumine vee erikasutusest, saastetasu ja tuulikutasu (ressursitasud) on mahus 738 tuhat eurot. Kuludest 48,8% moodustavad personalikulud 6,5 miljoni euroga, majandamiskulud on 31,0% ehk 4,1 miljonit eurot ning toetusi (sotsiaalitoetused, sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks) antakse 2,6 miljoni euro väärtuses. 2024. aasta alguses oli vallal võlakohustusi 5,1 miljonit eurot ja likviidseid vahendeid 794 tuhat eurot ehk valla netovõlakoormuse tase oli 29,2%.

Viimase 10 aasta võrdluses on Lüganuse valla maksumaksjate arv vähenenud 607 inimese võrra 3865-lt 3258-ni. Maksumaksjad moodustavad 45% elanikkonnast ja 83% tööealisest elanikkonnast ning maksumaksja keskmine brutotulu jääb alla Eesti keskmise. Kui 2023.aastal oli Eesti keskmine palk 1833€, siis Lüganuse valla maksumaksja keskmine sissetulek oli 1449 eurot ehk 21% võrra väiksem. Vanaduspensioni saajaid on Lüganuse vallas keskmiselt 2777 moodustades 35% kogu valla elanikkonnast ja keskmiseks pensioni suuruseks Lüganuse vallas on 718 eurot.

Strateegia vaates iseloomustab tulude planeerimist pigem konservatiivsus.

Tabel 2 Põhitegevuse tulud (2024-2028)

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 800 967	14 684 126	15 568 055	16 854 482	17 911 432
Maksutulud	8 044 399	8 957 889	9 807 814	10 499 594	10 967 534
sh tulumaks	7 780 399	8 630 889	9 480 814	10 172 594	10 640 534
sh maamaks	264 000	327 000	327 000	327 000	327 000
sh muud maksutulud	0	0	0	0	0
Tulud kaupade ja teenuste müügist	502 340	524 644	545 000	565 056	585 172
Saadavad toetused tegevuskuludeks	4 516 510	4 250 220	4 210 908	4 203 456	4 297 425
sh tasandusfond	2 118 802	1 922 874	1 922 874	1 922 874	1 922 874
sh toetusfond	1 345 638	1 389 775	1 439 668	1 489 624	1 539 527
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	1 052 070	937 571	848 366	790 958	835 024
Muud tegevustulud	737 718	951 373	1 004 333	1 586 375	2 061 301
sh kaevandamisõiguse tasu	525 000	650 182	687 167	1 226 609	1 658 935
sh laekumine vee erikasutusest	95 000	142 925	158 900	201 500	244 100
sh saaste- ja tuulikutasud	105 000	153 266	153 266	153 266	153 266
sh muud eelpool nimetatata tegevustulud	12 718	5 000	5 000	5 000	5 000

Strateegiaperioodil suurenevad põhitegevuse tulud aastas keskmiselt 6,7% ning ulatuvad 2028.aastaks 17,9 miljoni euroni.

Põhitegevuse tulude prognoosi eeldused:

- Tulumaks: perioodil 2025–2027 suurendatakse järk-järgult kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse residendist füüsilise isiku riiklikult pensionilt laekuvat tulumaksu osa määra 2,5%-lt 10,23%-le ja vähendatakse samal ajal muult tulult (palgatulult) laekuvat tulumaksu osa määra 11,89%-lt 10,23%-le. Muudatusega kiireneb tulumaksu laekumise kasv KOVides, kus on eakate osakaal kõrge, ning aeglustub kasv KOVides, kus on kõrgem tööealiste osakaal ja palgatase. Eelarvestrateegias on tulumaksu prognoosimisel arvestatud järgmiste omavalitsusele laekuva tulumaksu osa määradega:

- - 2025. a pensionituludelt 5,50% ja muudelt tuludelt 11,29%;
- - 2026. a pensionituludelt 8,50% ja muudelt tuludelt 10,64%;
- - alates 2027. a pensionituludelt 10,23% ja muudelt tuludelt 10,23%;

Lisaks on arvestatud, et tulumaksu laekumine muudelt tuludelt tõuseb võrdeliselt Rahandusministeeriumi prognoositud palgakasvuga ning tulumaksu laekumine pensionituludelt tõuseb võrdeliselt pensioniindeksiga.

Sellest tulenevalt suureneb eelarvestrateegia perioodil Lüganuse valla tulumaksu laekumine järgmiselt: 2025.a 11,2%, 2026.a 9,4%, 2027.a 6,6% ja 2028.a 4,3%.

- KOVidele antakse suuremad otsustusvõimalused maamaksu määramisel, mille tagajärjel tõuseb eelduslikult KOVi maksutulud ja tugevneb finantsautonoomia. Tulenevalt muudetud maamaksuseadusest, tõusevad alates 2025.a muu maa (äri ja tootmine) ja elamumaa maksimaalsed maksumäärad, kuid konkreetse maa sihtotstarbe maksumäärad kehtestab kohalik omavalitsus. Lüganuse valla 2025.a maamaksu laekumine on prognoositud 2024.a kehtivate määradega, kuid tulenevalt sellest, et 2025.a on maamaksu aastase kasvu piirang 50% või 20 eurot (2024.a kasvu piirang 10%/10eurot), tõuseb Lüganuse valla eeldatav maamaksu laekumine 21,6% võrra ulatudes 327 000 euronit. Alates 2026.a saavad KOVid ise määrata maamaksu aastase kasvu tempo vahemikus 10-100%. Eelarvestrateegias on arvestatud, et maamaksu laekumine jääb prognoosiperioodi lõpuni 2025.a tasemele.
- Tulud kaupade ja teenuste müügist suurenevad üldjuhul igal aastal rahandusministeeriumi prognoositud palgakasvu (60%) ja tarbijahinnaindeksi (40%) kombineeritud muutuse võrra.
- Tasandusfond on riigieelarvest kohalikule omavalitsusele antav toetus, mille eesmärk on vahendite kasutamise tingimusi määramata ühtlustada kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete täitmise võimalusi. Tasandusfondi jaotamisel võetakse aluseks kohaliku omavalitsuse üksusele laekuv tulumaks ja maamaks, kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arv ja muud kohaliku omavalitsuse üksuse erisused. 2025.a aastal tasandusfondi summa väheneb tulenevalt muudatustest tasandusfondi arvutamise mudelis ning ka seetõttu, et 2024.a summa sisaldas riiklikelt pensionidelt laekuva 1 kuu tulumaksu summat. Edaspidi jääb tasandusfondi summa 2025.a tasemele.
- Toetusfondi laekumine vähenes 2024.a 69,4% võrra tulenevalt koolide pidamise üleandmisest riigile ning lisaks ei eraldatud alates 2024.a aastast matusetootust, asendus- ja järelhooldusteenuse toetust ning pikaajalise hoolduse toetust (hooldereformi toetust) mitte toetusfondi kaudu, vaid läbi tulumaksu ja tasandusfondi laekumise. Alates 2025.a aastast jääb toetusfondi tõus 3,3% ja 3,6% vahele.

- Muud saadud toetused tegevuskuludeks (sihtotstarbelised toetused) sisaldavad 2024.a eelarves kahte peamist suuremat toetust: tühjade korterelamute lammutamise projekti toetust ja Ida-Virumaa koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide töö väärtustamiseks täiendavat töäjõukulude toetust. Alates 2025.aastast vähenevad saadavad toetused peamiselt tühjade korterelamute lammutamise projekti toetuse summade vähenemisega.
- Laekumised kaevandamisõiguse tasust ja vee erikasutusest suurenevad alates 2025.aastast tulenevalt VKG Kaevandused OÜ poolt Uus Kiviõli II kaevanduses loodusressursside kasutamise mahtude prognoosist. Eelarvestrateegia perioodil on prognoositud tulude suurenemiseks 2025.a 27,9%, 2026.a 6,7%, 2027.a 68,8% ja 2028.a 33,3%.
- Tuulikutasude (keskkonnahäiringu hüvitamise tasu, mida maksavad tuuleelektrijaama valdajad iga tuuliku poolt toodetud elektrienergia koguse eest) prognoosimisel on arvestatud hetkel valla territooriumil oleva kolme maismaatuuleelektrijaama pargiga ning ei ole arvesse võetud üldplaneeringuga kavandatavaid uusi tuuleparke. Kuna kahel tuuleelektrijaama pargil on kasutusluba olemas, on tuulikutasu arvestatud keskkonnatasude seaduse §21³ lõigete 1 ja 2 alusel. Tuulikutelt, mis on alles ehitusjärgus ja puudub kasutusluba, arvestatakse tuulikutasu 10% keskkonnatasude seaduse §21³ lõigete 1 ja 2 alusel arvatatud summast. Sellest tulenevalt tõuseb tuulikutasu laekumine 2025.aastal 41,9% võrra ning jääb samale tasemele prognoosiperioodi lõpuni.

Põhitegevuse kuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi kulusid: 1) antavad toetused; 2) muud tegevuskulud.

Tabel 3 Põhitegevuse kulud (2024-2028)

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	13 303 204	13 671 871	14 130 009	14 713 095	15 367 487
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 638 448	2 728 933	2 810 081	2 870 081	2 930 081
Muud tegevuskulud	10 664 756	10 942 938	11 319 927	11 843 014	12 437 406
sh personalikulud	6 491 969	6 819 669	7 165 241	7 548 047	7 887 741
sh majandamiskulud	4 122 944	4 073 269	4 104 686	4 244 967	4 499 665
sh muud kulud	49 842	50 000	50 000	50 000	50 000

Strateegiaperioodil suurenevad põhitegevuse kulud aastas keskmiselt 3,7% ning ulatuvad 2028. aastaks 15,4 miljoni euroni.

Põhitegevuse kulud on prognoositud järgmistel eeldustel:

- Personalikulud suurenevad keskmiselt 5% aastas, s.o. 2025.a 5,1%, 2026.a 5,1%, 2027.a 5,3% ja 2028.a 4,5% ning sealhulgas on arvestatud järgmiste prognoosidega:
  - Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Ametiühingute Keskliit ja Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeerium sõlmisid 2023.a hea tahte kokkuleppe 2024-2027 aasta töötasu alammäära suuruse ja meetodika kohta. Poolte eesmärgiks on aastaks 2027 jõuda töötasu alammäärani, mis on 50% keskmisest brutopalgast. Töötasu alammäära tõstmine toimub astmeliselt moodustades keskmisest palgast:

- 2025.aastal 45%, prognoositav töötasu alammäär 919 eurot (tõus 12,1%)
  - 2026.aastal 47,5%, prognoositav töötasu alammäär 1018 eurot (tõus 10,8%);
  - 2027.aastal 50%, prognoositav töötasu alammäär 1123 eurot (tõus 10,3%);
  - alates 2028.a. tõuseb töötasu alammäär võrdeliselt eesti keskmise palgaga.
- Üldhariduskoolide õpetajate töötasu alammäär tõuseb eeldatavalt alates 2025.aastast Eesti keskmise palgani ning arvestuslik keskmine töötasu (töötasu alammäär+diferentseerimise fond 20%) tõuseb 120%-ni Eesti keskmisest palgast. Sellest lähtuvalt on prognoositud üldhariduskoolide õpetajate töötasu alammäära tõusuks 2025.aastal 12,1% ehk 1820-lt eurolt 2040-le eurole, alates 2026.aastast tõus aeglustub jäädes 5% juurde ning prognoositav õpetajate töötasu alammäär on 2026.aastal 2141 eurot, 2027.aastal 2244 eurot ja 2028.aastal 2347 eurot. Vastava aasta õpetajate töötasu alammäär kinnitatakse Vabariigi Valitsuse määrusega.
  - Jätkub koolieelsete lasteasutuste õpetajate töötasude sidumine üldhariduskooli õpetaja töötasu alammääraga: tulenevalt keeleseadusest ja selle alusel kehtestatud nõuetele vastaval lasteaiasõpetajal 90% ning samadele nõuetele vastaval magistrikraadiga või sellega võrdsustatud tasemega lasteaiasõpetajal 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.
  - Jätkub Ida-Virumaa koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide töö väärtustamine, milleks täiendavate tööjõukulude toetus eraldatakse riigieelarvest.
  - Ülejäänud valla ametiasutuse, struktuuriüksuste ja valla hallatavate asutuste töötajate ja teenistujate töötasud tõusevad võrdeliselt Rahandusministeeriumi prognoositud Eesti keskmise palgakasvuga s.o 2025.a kuni 4,6%, 2026.a kuni 5,0%, 2027.a kuni 4,8% ja 2028.a kuni 4,6%.
- Majandamiskulude prognoosimisel on arvestatud kulude suurenemisega aastatel 2025-2026 kuni 4,2%, alates 2027.aastast 6%. Kuid kuna alates 2025.a väheneb tühjenevate korterelamute programmi toetus ja seega ka selle arvelt tehtavad kulud, vähenevad kokkuvõttes majandamiskulud järgmisel aastal -1,2% ning alates 2026.a hakkavad kulud taas tõusma, s.o 2026.a 0,8%, 2027.a 3,4% ja 2028.a 6%.
  - Antavad toetused tegevuskuludeks suurenevad alates 2025.a tulenevalt tuulikutasude laekumise suurenemisest, kuna 50% laekunud tuulikutasust peab kohalik omavalitsus maksma tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele. Samuti on arvestatud väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse kulude suurenemisega.
  - muude kulude all on kajastatud reservfond mahus 50 tuhat eurot aastas.

Eelarvestrateegias on arvesse võetud järgmised üle eelarveaasta ulatuvad lepingujärgsed kulud:

- valla asutuste ja tänavavalgustuse elektrienergia ja võrguteenuste tasud;
- kõik valla hoonete, ruumide ja eluruumide ning mitteiluruumide haldus- ja majandamiskulud;
- side ja posti teenuste tasud;
- infosüsteemide ja IT tarkvara hoolduse kulud

- sõidukite ülalpidamise kulud;
- inventari rendi, remondi ja hoolduskulud;
- elektriseadmete ja –süsteemide käiduteenuste tasud;
- Erra jäätmejaama ohtlike jäätmete üleandmise kulude hüvitamine Lüganuse valla elanikele;
- vallateede hooldus- ja lumetõrjetööd jne;
- sotsiaalhoolekande asutuste teenuste osutamise tasud;
- õpilaste koolitransporditeenuse kulud;
- bussiliinide doteerimise kulud;
- koolidele õppematerjalide soetamine;
- koolide ja lasteaedade toiduainetega varustamise ja toitlustusteenuse osutamise kulud
- valla ametiasutuse, struktuuriüksuste ja valla hallatavate asutuste töötajate ja ametnike tervisekontroll.
- koopiaimasinate ja printerite hoolduskulud

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne. Eelarvestrateegia perioodil ületavad tulud igal aastal kulusid ning tulemi suhe tuludesse suureneb, saavutades aastaks 2028 suhe 14,2%.

Tabel 4 Põhitegevuse tulem (2024-2028)

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 800 967	14 684 126	15 568 055	16 854 482	17 911 432
Põhitegevuse kulud kokku	13 303 204	13 671 871	14 130 009	14 713 095	15 367 487
Põhitegevuse tulem	497 763	1 012 255	1 438 047	2 141 386	2 543 944
Tulemi suhe tuludesse	3,6%	6,9%	9,2%	12,7%	14,2%

Strateegia eesmärgiks on põhitegevuse tulude-kulude ülejäägi saavutamine võimalikult suurel määral, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse tekkimisele ja kasvule.

3. Investeerimis- ja finantseerimistegevus

Investeerimistegevuse rahavoogudes käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi elemente: 1) põhivara soetus; 2) põhivara müük; 3) põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine; 4) põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine; 5) osaluste soetus; 6) osaluste müük; 7) muude aktsiate ja osade soetus; 8) muude aktsiate ja osade müük; 9) antavad laenud; 10) tagasilaekuvad laenud; 11) finantstulud ja finantskulud.

Strateegiaperioodil investeerib Lüganuse vald nii omavahendite kui ka Euroopa Liidu ja siseriiklike toetuste arvelt. Investeerimistegevuses on kajastatud toetusi (põhivara soetamiseks saadav sihtfinantseerimine) eeldataval määral, kuigi nende saamine ja suurus ei ole lõplikult selge.

Tabel 5 Investeerimistegevus (2024-2028)

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Investeeringustegevus kokku	-2 322 588	-2 631 922	-1 625 264	-1 770 544	-2 327 534
Põhivara müük (+)	100 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Põhivara soetus (-)	-1 726 966	-1 849 128	-2 540 000	-2 095 000	-4 780 000
sh projektide omaosalus	-1 706 126	-1 549 538	-1 195 000	-1 385 000	-2 130 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	383 558	359 590	1 405 000	770 000	2 710 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-812 880	-880 000	-270 000	-270 000	-120 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	1	2	3	4
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	-500	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	100	200	200	200	200
Finantskulud (-)	-265 900	-312 584	-270 464	-225 744	-187 734

Vallavara müügist prognoositav tulu on 2025.aastast 50 tuhat eurot aastas ja see suunatakse investeringute katteks.

Strateegiaperioodil investeerib (põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine) vald kokku 15,3 miljonit eurot, sellest 9,7 miljonit omavahendite (sh laenud 7,3 miljonit) ja 5,6 miljonit toetuste arvelt. Suurimad investeringud on majanduse, elamu- ja kommunaalmajanduse ning vaba aja ja kultuuri valdkonnas.

Tabel 6 Investeeringustegevus valdkondade lõikes (2024-2028)

Investeeringud (põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine)	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve	Kokku
01 Üldised valitsussektori teenused	20 000	55 000	55 000	55 000	55 000	240 000
02 Riigikaitse	0	25 000	25 000	25 000	25 000	100 000
03 Avalik kord ja julgeolek	0	50 000	50 000	50 000	50 000	200 000
04 Majandus	1 293 617	1 187 128	920 000	680 000	930 000	5 010 745
05 Keskkonnakaitse	0	0	0	0	0	0
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	677 002	875 000	170 000	195 000	420 000	2 337 002
07 Tervishoid	75 000	0	0	0	0	75 000
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	361 177	447 000	920 000	1 330 000	3 390 000	6 448 177
09 Haridus	113 050	90 000	670 000	30 000	30 000	933 050
10 Sotsiaalne kaitse	0	0	0	0	0	0
KÕIK KOKKU	2 539 846	2 729 128	2 810 000	2 365 000	4 900 000	15 343 974
sh toetuse arvelt	383 558	359 590	1 405 000	770 000	2 710 000	5 628 148
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	2 156 288	2 369 538	1 405 000	1 595 000	2 190 000	9 715 826

Finantseerimistehingud on eelarve põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe katmiseks teostatavad finantstehingud (laenude võtmised jms). Finantseerimistegevuse rahavoogudes käsitletakse tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi elemente: 1) laenude võtmine; 2) võetud laenude tagasimaksmine.

Tabel 7 Finantseerimistegevus (2024-2028)

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Finantseerimistegevus	1 030 941	1 679 867	247 417	-310 643	-156 211
Kohustiste võtmine (+)	1 539 941	2 369 561	1 388 543	988 689	1 017 212
Kohustiste tasumine (-)	-509 000	-689 694	-1 141 126	-1 299 331	-1 173 423

Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-793 884	60 200	60 200	60 200	60 200
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+ /-)	0	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	0	60 200	120 400	180 600	240 800
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	6 544 393	7 684 347	7 931 765	7 621 122	7 464 911

2024. aasta alguse seisuga oli vallal 12 laenu kogumahuga 5,1 miljonit eurot. Strateegia perioodil on kavas võtta uusi kohustusi 7,3 miljonit eurot ja tasuda kohustusi summas 4,8 miljonit eurot. Uute laenude puhul on arvestatud 10 aastase tagasimakse perioodiga ja intressimääraga 4%, esimesel aastal põhiosa tagasimakseid ei toimu. Alates 2025.a hakatakse tagasi maksta VKG Kaevandused OÜ laenu, tulenevalt ressursitasu laekumise prognoosist.

Likviidsete vahendite mahu puhul tuleb arvestada, et kuna võimalike investeeringutoetuste laekumine on ebaselge, siis tulude ülelaekumisel (kulude alataitumisel) suureneb vabade vahendite jääk ja omakorda väheneb netovõlakoormuse tase, mis loob puhvri strateegias kavandatud investeeringute elluviimiseks omarahastuse arvelt.

Finantseerimistegevuse rahavoogudes on kesksel kohal netovõlakoormus ehk võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade (raha ja pangakontodel olevaid vahendeid) kogusumma vahe, kus netovõlakoormuse arvestuses võetakse võlakohustustena arvesse bilansis kajastatud kohustused. Netovõlakoormuse ülempiir võib jääda vahemikku 60-100%, sõltudes omavalitsuse finantsvõimekusest. Kuni 2024. aastani on netovõlakoormuse ülemmääraks kas 10-kordne põhitegevuse tulek või 80% põhitegevuse tuludest, kumb on suurem, kuid mitte rohkem kui 100% põhitegevuse tuludest. Edaspidi hakkab vähenema 5% võrra aastas. Mida suurem on põhitegevuse tulek, seda rohkem suudetakse jooksvate tulude arvelt teha investeeringuid ja tagasi maksta laenusid ning seda suurem võib olla omavalitsuse individuaalne netovõlakoormuse ülemmäär.

2023 aasta lõpu seisuga oli valla netovõlakoormus 29,2% ja selle ülemmäär 94,3%.

Tabel 8 Netovõlakoormuse lubatud ja tegelik määr

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Netovõlakoormus (eurodes)	6 544 393	7 624 147	7 811 365	7 440 522	7 224 111
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	11 040 774	11 013 094	11 504 375	14 989 704	15 263 666
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	4 496 380	3 388 947	3 693 010	7 549 182	8 039 554
Netovõlakoormus (%)	47,4%	51,9%	50,2%	44,1%	40,3%
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	80%	75%	74%	89%	85%

Lüganuse valla prognoositav põhitegevuse tulek võimaldab küll investeerida, kuid kuna aga vallal ei ole käesoleval hetkel suuri rahalisi reserve, siis tuleb investeeringute katteallikaks võtta ka uusi kohustusi.

4. Arvestusüksus ja finantsdistsipliin

Eelarvestrateegia koostatakse kohaliku omavalitsuse arvestusüksustele. Alates 2018.a Lüganuse vallal sõltuvaid üksuseid ei ole.

Lüganuse vallal on 2 valla valitseva mõju all olevat juriidilist isikut – tütarettevõtte AS Kiviõli Soojus (100% valla osalus) ja SA Kiviõli Tervisekeskus (66,7% valla osalus).

Nimetatud äriühing ja sihtasutus on küll valla eelarve konsolideerimise grupis, kuid nad ei ole käsitletavad KOFS § 2 punktis 9 defineeritud sõltuva üksusena ja käesolevas eelarvestrateegias neid ei kajastata.

Sõltuvate üksuste põhitegevuse tulemi ja netovõlakoomuse arvutamiseks tuleb samuti rakendada KOFS-i vastavat meetodikat.

Arvestusüksuse konsolideeritud eelarvestrateegia perioodi põhitegevuse tulemi ja netovõlakoomus vastavad KOFS-i normatiividele.

Tabel 9 Konsolideeritud näitajad 2023-2027

Lüganuse vald	2024 eeldatav täitmine	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve	2028 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 800 967	14 684 126	15 568 055	16 854 482	17 911 432
Põhitegevuse kulud kokku	13 303 204	13 671 871	14 130 009	14 713 095	15 367 487
Põhitegevustulem	497 763	1 012 255	1 438 047	2 141 386	2 543 944
Investeermistegevus kokku	-2 322 588	-2 631 922	-1 625 264	-1 770 544	-2 327 534
Eelarve tulem	-1 824 825	-1 619 667	-187 217	370 843	216 411
Finantseerimistegevus	1 030 941	1 679 867	247 417	-310 643	-156 211
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-793 884	60 200	60 200	60 200	60 200
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (+/-)	0	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	0	60 200	120 400	180 600	240 800
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	6 544 393	7 684 347	7 931 765	7 621 122	7 464 911
Netovõlakoomus (eurodes)	6 544 393	7 624 147	7 811 365	7 440 522	7 224 111
Netovõlakoomus (%)	47,4%	51,9%	50,2%	44,1%	40,3%
Netovõlakoomuse ülemäär (eurodes)	11 040 774	11 013 094	11 504 375	14 989 704	15 263 666
Netovõlakoomuse ülemäär (%)	80%	75%	74%	89%	85%
Vaba netovõlakoomus (eurodes)	4 496 380	3 388 947	3 693 010	7 549 182	8 039 554

Tundlikkusanalüüsis on hinnatud olukorda, kus kavandatud eelarvetulude maht osutub väiksemaks või kohustuste intressikulud suuremaks võrreldes strateegia eeldustega.

Tabel 10 Tundlikkusanalüüsi stsenaariumid

Stsenaarium	Muutus	Kokkuhoiu vajadus omavalitsus	Kokkuhoiu vajadus arvestusüksus
Tulude aastane kasv on väiksem	2%	1 500 000	1 500 000
Tulude aastane kasv on väiksem	4%	3 300 000	3 300 000
Intressimäär on suurem	3%	800 000	800 000

Kokkuvõttes peab Lüganuse vald strateegiaperioodil kinni omavalitsustele riigi poolt kehtestatud finantsdistsipliini tagamise meetmetest - kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakoomuse ülemmäärast.

Lüganuse valla finantsolukord võimaldab strateegiaperioodil toetuste eeldatud laekumise korral ellu viia planeeritud investeeringud väärtuses 15,3 miljonit (sh toetused u 5,6 miljonit) eurot. Samas on Lüganuse valla eelarve väga tundlik väliskeskkonnast tulenevatele muutustele – eelarvetulude võimalikule vähenemisele on tarvilik reageerida põhitegevuse

kulude täiendava kokkuhoiu ja planeeritud investeeringutest loobumisega. Kõrge laenukoormuse tõttu omab mõju ka intressimäärade kasv.